likovna umetnost

peđa milosavljević

nova generacija*

Udruženje likovnih umetnika Srbije odlučilo je nedavno da ubuduće, svake godine u ovo doba, priredi izložbu novih članova primljenih u toku godine. I evo danas otvara prvu izložbu.

U toku 1958 godine Udruženje je dobilo 53 nova člana. Ovo je dosada najplodnija naša godina. Setimo se da je Beograd između dvadesetih i tridesetih godina imao u svemu 50 umetnika. Ova impozantna izložba novodošavših ne obuhvata, nažalost, sve »novajlije« zbog apstinencije četrnaestorice.

Kao što vidite iz ovih podataka, naša zemlja rađa umetnike, i kako je mlada i plodna nadajte se da će za nekoliko godina ovo udruženje biti još mnogobrojnije.

Međutim, ovaj krov postao je mali, a umetničke pelene i odeća nedovoljni da pokriju preke potrebe potomaka Venere, potrebe koje su mnogostruke. Sa porastom Udruženja u istoj srazmeri opadaju krediti za razvoj umetnosti. Uz preporuke da se na sve strane otkupljuju ili naručuju umetnička dela za nove zidove, donose se istovremeno druge preporuke o strogoj i svestranoj štednji. I u trenutku ovog naglog porasta naše umetničke populacije, doćiće verovatno, po istoj inerciji, i preporuke o kontroli rađanja. A rađanje je, međutim, nezadrživo.

Tako stoje stvari u ovom trenutku, u doba dolaska ovih izlagača na srpski umetnički svet, dolaska koji se dogodio pod znakom darežljivog Vodolije i štedljivog i sporog Raka.

Ova izložba je, međutim, na uzornom umetničkom nivou i njeni učesnici mogu biti radosni što se njihov rođendan proslavlja pod ona dva značajna i suprotnopolna nebeska znaka, koji prete još jednim rođenjem.

Stvaranje je nedeljiva potreba. Ono je nagonsko. Pored društvenih razloga za razvoj umetnosti postoje i biološki. Zemlja je plodonosna i puna klica i semena još od pamtiveka. U svom detinjstvu, pa i u zrelim danima, umetnik se oseća usamljenim i onda kad je okružen ljudima. Stvaralačke strasti i pijanstva postoje kao preduslovi, tako da se često stvara ni iz čega i na izgled ni za koga. Ali kako se društvo ponosi stvaralaštvom i zahteva da ga ono glorifikuje i kako je u stanju da ga razvije kadgod je ono inspirisano, može se dogoditi da i ono oseti neodoljivu i nagonsku potrebu za svestranim stvaranjem u zajednici sa onima koji su za to stvoreni. I da vas jednog dana pozove u pomoć. Ono je zasada učinilo značajan ali samo apstraktan korak. Donelo je značajne odredbe i preporuke, koje nije u stanju da sprovede kako želi. A nije u stanju da ih sprovede zato što ih je donelo u otsustvu Mecene. Jer ako nema Perikla da ih ostvari, onda su zakoni mrtvo slovo. Šta bi bilo od Rima da u Rimu nije živeo Mecena, od florentinske umetnosti bez Viskontija Ričija, Este, a naročito bez Kozme de Medičija? Šta bi bilo od induske umetnosti bez budističkih sveštenika, od kineskog porculana i slikarstva bez blagonaklonih imperatora — amatera i dilettanata? Od japanske umetnosti bez porodice Fuživara, ili od francuske umetnosti Luja XIV bez ovog prosvećenog i pametnog Luja? Ili od srpske freske bez pobožnih u umetnost zaljubljenih ktitora? Mecenat je pre svega fizičko pa tek onda pravno lice, zato što je čitava umetnost svestrana personifikacija. Ona pretstavlja i biva pretstavljena ljudima od inicijative u čijim se rukama nalazi imovina ili koji raspolažu imovinom. Od asirskih kraljeva nije se ništa izmenilo. Njihovi mudri zakoni su zaboravljeni, ali se pamte njihova velika imena i vide njihova neizmerna dela.

Otvarajući ovu lepu izložbu, pozdravljajući srdačno i učesnike i goste, molim ih da ove reči prime srcu i budu tumači njihove dobronamernosti.

---

* Reč na otvaranju izložbe (7. IX. o .g. u Umetničkom paviljonu u Beogradu) članova ULUS-a primljenih 1958 godine.

za ovaj dan * za ovaj dan * za ovaj dan * za ovaj dan

petar milosavljević

istinoslovlje

Jedan naš srpski pisac napisao je da ne voli ispovesti i, koliko se sećam, — rekao je da su mu one odvratne, gadne, verovatno zato što nije imao u vilu jednu vrstu ispovesti koje ne samo da nisu odvratne, nego koje po istinitosti mogu da budu čak i kobne; on je najverovatnije mislio na onaj način ispovedanja kad se govori sa ciljem da se u sagovorniku pobudi interesovanje i kad čovek sam pred sobom pokušava da se opravda; nije mu možda nikad palo na pamet da to ispovedanje primi kao jednu neminovnost zalaženja u sebe, kao nešto samo po sebi krvavo i natprirodno. On je u jednom trenutku neodgovorno izrekao tu svoju misao povodom nečega što je u njemu izazvalo gađenje i zatim trenutnu reakciju, ali je rekavši to prevideo jednu veliku činjenicu da literatura najvećim svojim delom u suštini i nije drugo nego samo jedan oblik ispovedanja, jedan oblik preuniformisane i izobličene materije koja se začela u piscu i koja nosi sve njegove mentalne osobine i posle, kad joj se, otuđenoj, omogući samostalna literarna egzistencija. A rekao je taj naš pisac to zato što je i sam bio međuprodukt predratnog buržoaskog društva a što ga je bilo strah da čeprka po sebi, jer se bojao naturalističke klice koju on, kao odjek talasa sa Zapada, nije mogao ni u njenom autentičnom vidu da primi.

Danas, pak, kad se stišaše književne borbe, koje se ni oko čega, izgleda, vodiše ovde kod nas, pojava Mirjane Stefanović, mlade beogradske pesnikinje, simptomatično može da znači novu preorijentaciju naše moderne literature, koja, sudeći po tek najavljenim imenima, ima da učini opet jedan skok, onakav možda kakav su pre nekoliko godina učinili Miodrag Pavlović i Vasko Popa. Ne mora da bude proroštvo kad se zaključi donose po dijalektici razvoja jednog društva i njegove umetnosti i ne mora da se preteruje kad se tako kaže, ali ovo je jedan naročit momenat u našoj literaturi i sve njegove nejasnosti i pocepanosti, koje kod najmlade generacije idu do anarhičnog vrenja i nesnalaženja, što je, uostalom, Marko Ristić kroz sive naočari ali ipak dobro uočio, označavaju samo jedan zglob u ko-

/ nastavak na sled. str. /

momčilo krković — ženska glava

SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA * SNOVI ČOVEČANSTVA

IZ POEZIJE STAROG RIMA

Katul

ŽALOST ZBOG SMRTI LEZBIJINOG VRAPCA

Plačite bogovi ljubavi i čežnje
I svi vi što volite lepo i nežno!
Umro je vrabac, ljubimac moje drage,
Koga je više volela od očiju.
Sladi od meda, svoju gospodaricu
Tako je dobro znao, kao kći majku,
Nikad nije napuštao njeno krilo
I skakućući okolo ovde — onde,
Stalno je cvrkutao gospodarici.
On sada ide u mračni podzemni svet,
Odakle, kažu, da se niko ne vraća.
O, prokleta crna pomrčino smrti,
Koja uvek prožđireš sve što je lepo!
Kako je bio lep vrabac, tvoj plen, Smrti!
Kolike li štete, o, jadni vrapčiću!
Zbog tebe su očice moje dragane
Sada tako jako nabrekle od suza.

*

Gaius Valerius Catullus (87—54 g. pre n. e.) rođen je u Veroni. Napisao je preko sto pesama. Najlepše su mu kraće lirske pesme u kojima slavi svoju ljubav prema dragani Cintiji.

Propercije

MOĆ POEZIJE

Vratimo se na krug mojih pesama
Koje će dragani očarati ubo.
Orfejeva lira krotila je zveri
I kažu, zaustavljala tračke reke.
Stene Citerona, očarane pesmom,
Slagale se same u zidove Tebe.
Divlja Galateja terala je konje
Pod Etnu, Polifeme, zbog tvoje pesme!
Masa žena s pravom voli moje pesme
Koje su drage Babu i Apolonu.
Kuću mi ne drže tenarski stubovi,
Svod od slonovače, pozlaćene grede,
Nit' su voćnjaci k'o feački parkovi,
Marcijeva voda ne kvasi pećine,
Al' prate me Muze i voli čitalac.
Moj hor baš je umorio Kaliopu.
Bićeš srećna ako te slavim u pesmi
Koja biće spomenik tvoje lepote.
Neće izbeći zakon sigurne smrti:
Ni piramide visoke čak do zvezda,
Ni hram elejskog Jupitra, sličan nebu,
Ni veličanstveni Mauzolejev grob.
Plamen i kiša naudiće lepoti
Koju će srušiti teško breme leta.
Vreme ne može da uništi genija
Koji će se slavom odupreti smrti.

*

Sextus Propertius (50—15 g. pre n. e.) rođen je u Asiziumu u Umbriji. Pripadao je Meceninom krugu. Napisao je četiri knjige elegija (92 na broju). U prvim trima knjigama slavi svoju ljubav prema dragani Cintiji, a u četvrtoj opevani su događaji iz najstarije rimske istorije.

S latinskog Mladen S. Atanasijević

DVA IRAČKA PESNIKA

Mohamed Kasem

ZA IGRAČA KOŠARKE

Mlada je noć čarobnika, dječače dragi,
a samotna duša za tobom traga;
znaš li: dane u kojima se nismo sreli
život briše iz svog imenika.
Pusta je ulica, kao pustoš polja
dok te oči traže, a tebe nema i nema,
jutro kad nisi vatromet sunca
neprobojna i crna je noć.

Ne dirni loptu tvoje igre: srce mi je
lopta u tvom dohvatu.
Pazi, pazi u trku: u tvojim stopama
moja duša odzvanja.
Da, to je nada u melodiju ljubavi,
ti si sklad zvukova ogrnut mojim riječima
kao melodija notama.
Slušaj, povjereni, slušaj veliku tajnu:
ako ikog, tebe bih trebao zaboravit!

/ nastavlja se na 5. strani /